

(hidropatom) biti, da bi spoznali neprecenljivo, pa žali Bog! še premalo cenjeno vrednost vode za zdravje.

Pregledali smo tako v kratkem živeže iz rastlinstva in živalstva, in se v tem tudi prepričali, da živeži iz živalstva v pravi meri mešani z živeži iz rastlinstva zdravju najbolj teknejo.

Naj bi si vsak to dobro v glavo vtisnil, da bi živel tako, kakor je zdravju najbolj tečno! Al žalibog! da večina ljudi dobroto zdravja — tega neprecenljivega dara Božjega — še le tada najbolj spozná, kadar ga več — ni!

Jezikoslovne reči.

O imenu osebnem TROGIMAR.

Spisal D. Terstenjak.

Kraj vélike ceste, ktera derží iz Celja v Konjice, stoji cerkva sv. Lovrenca v Stranicah. Tam je stala rimska „mutatio“ AD LOTODAS.¹⁾

V južno steno farovža so vzdani rimski kamni, nad vratami cerkve se pa tudi vidi mitologična podoba.

Med nerimskimi imeni najdeš imena: Trogimar, Men, in Tatuka.

Skor ni lepših čistoslovenskih imen, kakor so te. Ker je mar pristavek in ima enak pomen z besedo slav (primeri: Godemar, Vitomar, Radomar, dalje imena vasi: Godemarci, Vitomarci, Radmarje, Radmerje) nam tedaj ostaja korenika trag, trog.

Ta korenika pa izrazuje pomen: bežati, sansk. trag, iti, gibati se, gotsk. thragjan, laufen, anglosaks. thregjan, kimriški treigl, „rolling, turning over“, starovisokonemški: drag, drig, zato imena: Wolfdragil, Cundrigi, Dregil, — gerški *τρέχω*, lat. traho, ruski: *trogaju*, gehen, bewegen, na Koroškem in Gornještirskem imena rečie Tragisa²⁾, zavoljo sufiksa primeri Hnevisa³⁾, staročesko ime; — Torisa, ime rečice na Slovaškem.

Trogimar toraj poznamlja kar nemški: Dregil, staročesk. Poběž, Běhar, slov. Bežan itd.⁴⁾

Men poznamlja ribo, ki se po nemški zove Aalruth, sansk. mina, piscis; — Tatuka pa to, kar imena staroslov. Tat, Tatoš, Tatislav, Tatomir, Tetislav, Tetka, zavoljo sufiksa primeri serbsko žensko ime: Raduka⁵⁾, dalje ime slovenskega župana Laduka⁶⁾ itd.

Trogimar = staročesk. Spitimer je utegnulo biti mitologično ime.

Priimena begar, bežan je v indoevropskih mitih imel solnčni bog.

V staroparzijskih molitvah se solnce imenuje: „berzi bežan“.⁷⁾ Tudi gerški solnčni bog Apollon je v Kreti in Šparti der starke Laufer, Renner bil časten pod imenom *δρῶμας* = Trogimar,⁸⁾ der Laufer, Renner. Da je tukaj se častil solnčni bog, pričujejo podobščine na rimskih kamnih. Na enem sta viditi leva.

Lev je bil znamenje solnca pri severnih Slovanih. Radogost ima levovo glavo, tudi Svarožic.⁹⁾ Pod levoma je viditi kodrasta glava. S kodrasto glavo so stari Slovani obrazovali solnčne božanstva.

¹⁾ „Ad Lotodas“, pri Lotodah. Ime sem že na drugem mestu razložil. Iz debla lot je ime Lotuz na rimsko-slovenskih kamnih; primeri staročesko ime Lotuch. ²⁾ Ime slovensko je ponemčeno: v Tragöss. ³⁾ Pri Jungmann-u v slovníku. ⁴⁾ O teh imenih poglej obširniše Petters „Ueber die Bildung der deutschen und böhmischen Personennamen“ v proglasu pisecke gimnazije leta 1856. ⁵⁾ Vuk „Rječnik“ sub voce. ⁶⁾ Laduka, „nobilis vir selavus in Lazindorf“ letá 960 — 976 v admontskih urbarjih. Lazindorf je lancovska ves blizu Ptuja. ⁷⁾ Burnouf, Yaçna, stran 376. ⁸⁾ Plutarch Sympos. 8, 4. Pausanias V. 7, 4. ⁹⁾ Svarožic, sin Svarogov. Svarog je bil solnčni Bog severnih Slovanov. Temeljito je o njem pisal slavni Šafařík v časopisu česk. muzeja. Deblo svar pomenja svetiti, lucere, splendere. Zato ime vojvoda slovenskega Svaruna. Na Pohorji imamo kmeta s imenom Svarožnik = Heraclius.

Zato so se solnčne božanstva velele: Kodrak, Čedrak, Krak, Rudenot, kakor se tudi indiški solnčni bog Kršna veli: Keçava, in Apollon: *πλοκαμος* in *erinitus*.

Severno-slovenskega boga solnčnega Radogosta med retranskimi starotinami popisuje Massius¹⁾: „Radegast conspicuus erat capillis non prolixis, sed crispioribus“.

Na vsaki strani glave solnčnega boga pa sta viditi sokola ali raroga (falco cyanopus).

Še sadaj slovenske narodne pravlice pravijo, da je sokol solncu najmilejši ptič, in stari Slovani so sokole v svetih logovih skerbno redili.

Razun egiptiškega bogočastja le edino poznata slovansko in parzijsko sokola kot solncu posvečenega tiča. Tudi sokolov rod: jastreb in kanjuh je bil v severnoslovenskem basnoslovju Radogostu posvečen, kateri ga je na glavi nosil.

Latinsko basnoslovje ga ne pozná, in v gerškem sokola nahajamo posvečenega Hermesu. Da Hermes niso obrazovali z kodrasto glavo, je znana reč.²⁾

Prichard je lepo razložil, zakaj so sokol, rarog in jastreb atributi solnčnih božanstev, on piše: Als Ursache, welche man angibt, warum der Habicht, Falke, Sperber den Sonnengöttern Horus und Osiris geweiht gewesen, gründet sich gewiss auf die Beobachtung des kühnen Fluges, den diese Vögel gegen die Sonne nehmen, ohne durch deren Strahlen verblendet zu werden. (Prichard „Darstellung der egyptischen Myth.“ deutsch von Haymann³⁾). Tudi v indiškem mitu se lučne božanstvi „Acvinau“ velite „çakhuna“ = sokol.⁴⁾

Še druga podobščina nad cerkvenimi vratami nam predstavlja solnčnega boga. Lepa možka oseba z kodrasto glavo v levici derží bodež (Dolch); v desnici pa kotel. Bodež je atribut solnčnega božanstva.

Indoevropske solnčne božanstva v roki imajo ali čertalo ali vinjak, ali bodež ali pa sekiro. Učeni Kreuzer o teh simbolih ostroumno piše: „Alle Begriffe, die wir z. B. mit der als Waffe gebrauchten Pflugschar des Heros Echetlos verbinden müssen, gelten doch von der Hippe oder dem Sichelmesser des Perseus. Er ist der Göttersohn zwischen Licht und Finsterniss gestellt. Mit seinem Messer würgt er die Ausgeburts der Finsterniss. Er ist der Dolch, womit nach dem Zendgesetze der persische Landmann die Erde spaltet, und womit man in Vorder-Asien den Erdstier schlachtet, er ist das Beil des indischen Sonnengottes: Paraçu-Rama, und des Zeus labrandeys.“⁵⁾ Bodež, sekira, sulica, vinjak itd. so toraj znamenja solnčnega žara, in vse te simbole ima severnoslov. solnčni bog Radogost. Najdeš ga s čertalom, sekiro (bipennis), s kijem in tudi na rimsko-slovenskih spomenicah sem ga našel z vsemi temi atributi.

Kaj pa hoče kotlič v rokah solnčnega boga? Služil je za prerokovanje. Severno-slovenskemu solnčnemu bogu Svetovitu je bil posvečen kotlič „crateres aurei et argentei, in quibus augurari solebant, et ex illis potabant nobiles, si quando lux festa venisset.“⁶⁾ — Solnčni bog je bil nad vsemi drugimi bog vedaževanja in prerokovanja, zato kotlič njegov simbol. Solnčne božanstva z kotličem na ramah ali pa v rokah poglej pri Mucharji „Gesch.“

¹⁾ Massius de Diis obotrit. cap. 4 str. 72. ²⁾ O sokolu kot atributu solnčnih božanstev beri obširniše pri Friedreichu „Symb. der Natur“ str. 544. ³⁾ Retranski Nimis ga ima na persih, v rokah pa derží kij. Na rimsko-slovenskih spomenicah so solnčne božanstva pogostoma obražene s sokolovima perotnicama. ⁴⁾ Rigveda I, 117, 118. ⁵⁾ Kreuzer na drugem mestu IV, 250 piše: Ζεύς λαβρανδευς von der zweischneidigen Axt λαβρως (primeri Radogostovo bipennis) gleicht dem Džemšid mit dem Dolche, mit dem er die Erde spaltet, und dem Mythras, der den Erdstier würgt“ itd. ⁶⁾ Glej Scriptor. rer. Germ. ad Ludewig str. 510. Pis.

der Steiermark“ I. Band Abbildung Tafel VI, Tafel VIII. Tafel XIII itd.

Ne deleč od Stranic, komaj dobro uro, je vès Trožmerje = Trogimerje — Trogimarja in kmet Trožmersak. Dve uri od Trožmerja pa stanuje kmet Tatounik. Trogimar in Trožmerje, Trožmersak, Tatuka in Tatounik, — kakošne čudovite zaveze! Poleg vsega tega pa še podobšine slovanskih solnčnih božanstev Čedračka (primeri 2 uri od Stranic Čadram, ima občine v bližini rimskoslov. postaje Raginde — Herne), Svaroga — in ime kmeta Svarožnik, — v vseh teh okoljčinah ne vlada gol slučaj, temoč nepretergana zavez med nekdanjimi in sedanjimi prebivavci.

Resnično piše učeni dr. Hahn: „Ein unumstösslicher Beweis für die Continuität des Nationalnexus ist die Existenz alter geografischer Namen, welche sich in der heutigen Sprache als Apellative ergeben“ (Albanesische Studien str. 228).

„Ad malum“ in pa Jablanica, „ad Pirum“ in pa Hrušica, „In alpe“ in pa Planina, Pultavia in Pultskava, Celeja in Celje, Trogimar in Trožmirje itd.

Ali ne govori vse to, da so norenski Slovenci že od nekdaž tukaj stanovali? Keltomani, pokažite kaj enakega!

Slovansko slovstvo.

Jadranske Vile. Sbirka i izbor zabavnih, poučnih i znanstvenih članaka. I. Svezak. Izdaje Vinko Pacel, c. k. gimn. prof. Na Rieci 1859.

Pod tem naslovom se je namenil gosp. prof. V. Pacel izdajati vsako leto 6 zvezkov; al negodna doba, v kateri živimo, in mnogo drugih zaprek, kakor pravi gospod izdajatelj, mu ni dalo za leto 1859 več kot pričujoči zvezek izdati.

Začenja se zvezek prvi s pesmami, med katerimi nobena nima posebne cene. Veliko večje vrednosti je prozaični del, v katerem, čeravno vse ni izverstno, se nahaja marsikak biser, ktereга mora biti vsaki bravec vesel. Tako, na priliko, se odlikuje sostavek Faust, ki ga je po Ivanu Turgenjevu, enem izmed najpervih ruskih novelistov, predstavil Josip Miskatović; izversten je original, izverstna pa je tudi prestava — lahko rečemo, da prav izgled vsakemu prestavljavcu! — V „Dopisih o Italii“ je jezik kaj lep; le škoda, da se premalo Italja, preveč druge reči popisujejo in da vse je preveč subjektivno. — „Crte o Arnautluku“ (Arbanii) je izversten sostavek; g. D. Akurti popisuje v njem natanko dozda še malo znane ali skoraj popolnoma neznane, jako zanimive reči. Le škoda, da nam gospod pisatelj, kteremu je arnautski jezik dobro znan, ni kaj več pisal o tem jeziku. — Pripovedka „Imro Rob“ je pripovedka srednje cene in skor da predolga. Drugo zelo mično „Žao za sramotu“ (prevel iz ruskega Sime B.) smo brali letos poslovenjeno od gospod Malavašiča z naslovom „Krivica za krivico“ — „Pliska ili vodeni kos“ je čertica naravoslovna po českem iz slavne „Žive“; ime vodeni kos vendar nam Slovencom ne dopada, ker zelo natanko razločujemo vodeni in vodni; vodeno je „wässrig“. — V življenjopisji Josipa Kundika bi želeli manj fráz, pa več životopisa. — Kritika gosp. Č. o A. Staziću z nadpisom „Bat za bat“ je klasična kritika, zidana na zrelih znanostih. Nasproti pa bi bil gosp. Stipan Ivičević morebiti bolje storil, ako bi se ne bil oglasil. — Sostavek — h u 2. padežu množine samostavnih — zapopada marsikaj dobrega in resničnega, v obče pa je vendar premalo jedrasto. — Po pravici so hvaljene „Narodne pripovedke“, ktere je nabral in izdal naš rojak gosp. prof. Matija Kračmanov Valjavec; le žali Bog, da se Horvatje in Slovenci tako malo za-nje

menijo! — Poslednji spisek „Novotarije in starotarije“ je jezikosloven spis, ki ga je gospod izdajatelj sam spisal po svojih skušnjah (scil. smert „Neven-a“) in s premislikom; — da bi dobri sveti le kaj hasnili!

In tako smo v obče dokazali, da so „Jadranske Vile“ hvalevredna knjiga, kteri iz serca želimo mnogih sestríc.

Kratkočasnica.

Dnarji za not.

Neki kmet se podá po svetu na kupčijo; pred odhodom pa tako-le slovo jemlje od svoje žene: Ljuba babička! lepo uči najne otročice; glej dobro na hlapce in deklet; skerbi za živino in polje, in če pride not — prej ali slej — ti pustim ta žakeljce dnarjev, da ne boš v zadregi, kje bi kaj denarja dobila; hrani ga tedaj skerbno za not.

Ves ta pogovor je pa neki prekanjen berač pod hišnim oknom na uho vlekel, in kmali potem, ko gospodar odide, stopi prederzno v hišo, ker znano mu je bilo, da ima gospodinja ajdošnico v glavi.

Berač: Dober dan, mati! Kako se kaj imate? Moram doli sesti, da vam spanja ne odnesem. — Pa beraču neljubi molek ostane v žepu.

Gospodinja: Od kod ste, prijatelj? Ali morebiti to, za kar vas deržim?

Berač: Ljuba mamka! Jez sem, jez sem — pa kaj bi Vam pravil, kaj sem.

Gospodinja: Berač!

Berač: Ni res; jez sem — not.

O preljubi moj možček! — si misli gospodinja — kako si pač dobro vedil, da pride not; ti si več ko človek, da prihodnje reči prerokuješ, ko nekdaž rojenice; Bog vé, kaj bi bil not z menoj počel, ako bi mi ne bil za-nj žakeljca denarjev pustil. To je pač živa priča, da me res rad imaš; pa tudi jez ti hočem pokazati, da sem ti pokorna žena, s tem, da bodem tvojo zapoved natanko izpolnila.

Le počakajte malo, not! Bodem urno žakeljce prinesla.

Oj, kako bije beraču serce, ko žena prižvenklja z dnarmi in mu jih vesela izroči. Takega darú še ni nikdar dobil. Dobivši ga jo hitro pomete iz hiše.

Čez nekaj dni se verne gospodar domú. Žena mu veselo skaklja naproti, ga objame serčno, in mu začne pripovedovati, kako se je domá godilo; berž mu pové tudi od nota, da je bil kmali po njegovem odhodu prišel, in da mu je dnarje dala.

Mož: Kakšen not je pa bil, da si tako hitro dnarje izdala?

Žena: Beraču je bil podoben; imel je mavho, koš in palico.

Mož: Tak ni not; — not je, če ni solí, če se lonci pobijejo, da ni v čem več kuhati; — not je, če pavec iz čevlja ljuka ali srajca iz hlač vesí.

Žena: Da, da! imaš že prav, ljubi moj! Ravno tak je bil not, pavec mu je iz čevlja ljukal, in srajca mu je iz hlač visela; saj si ga morebit srečal, ko si od doma šel.

Mož: Bez te plentaj, baba! Morebiti si res beraču dnarje dala.

Žena: Kaj pa češ? Saj si sam rekel, naj hranim dnarje za not; in berač — on je bil ja not — sem ga vse poprej natanko izprašala, pa je stanovitno terdil, da je not.

Mož: Oj ti nesrečna žena! Kaj te luna terka! Če te otepem, sam sebe otepem; pa dobro si zapomni, kar ti zdaj povem: Grem sopet po svetu, in če ne najdem bolj butaste babe ko si ti, pripravi se za smert.

Mož gré in pride v deveto deželo. Ko hodi ogledovaje hiše po ulicah velikega mesta, zapazi dve gospodični, ktere ste iz hiše doli gledale, in ga naposle tako nagovorile: Ljubi mož! kaj pa tako zijate v nebesa; ste morebiti zamaknjeni?

Mož: Ne, ne, drage gospodični! Z nebes sem prišel,